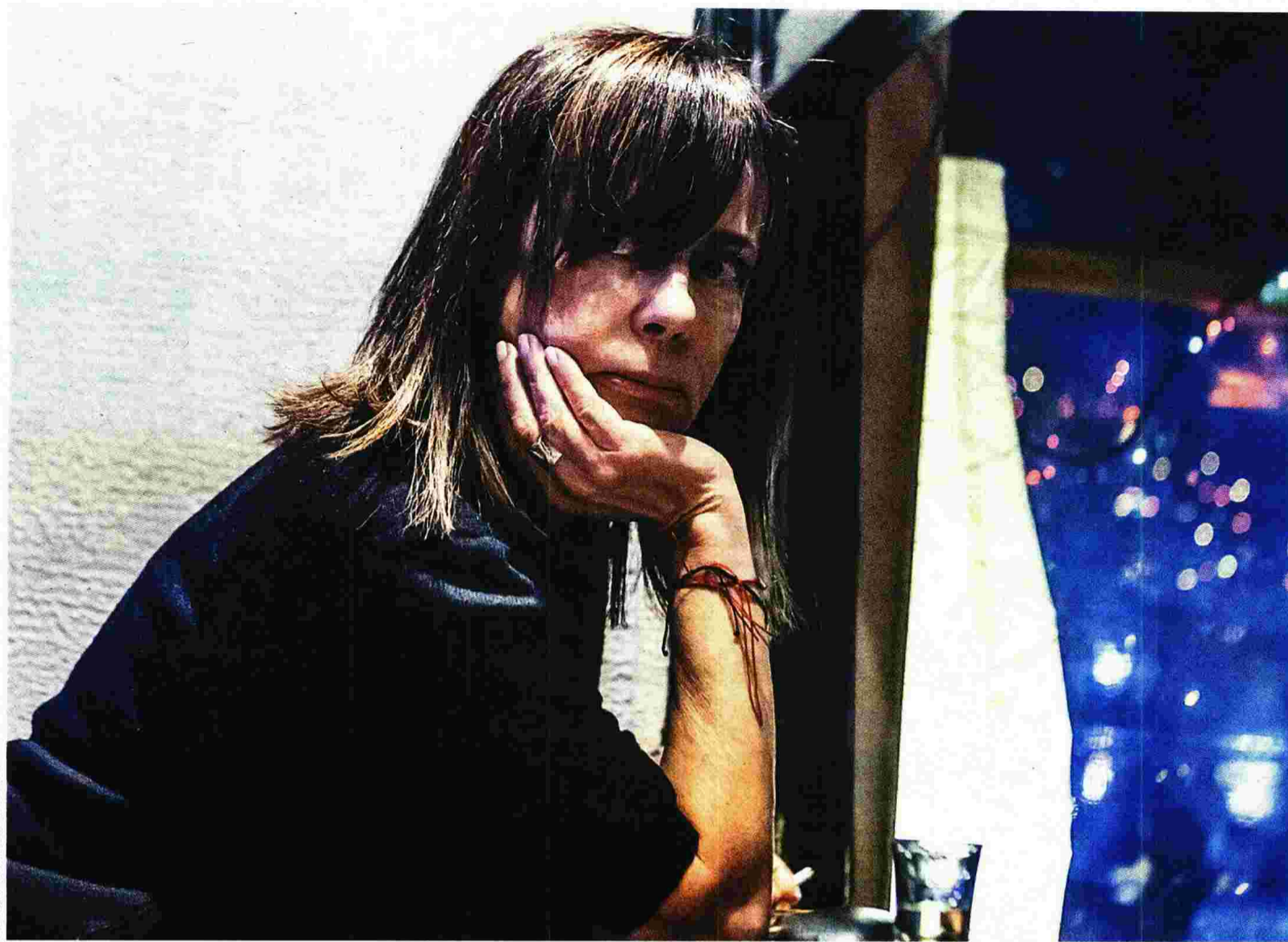

Ερση Σωτηροπούλου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΣΙΣΥ ΜΟΡΦΗ

«Μήπως δεν έχω ακόμα κλάψει αρκετά;»

Η βραβευμένη πεζογράφος μιλάει στο «Βήμα» για το νέο της βιβλίο και εισχωρεί στον πυρήνα μιας ιδιαίτερης σχέσης. Με ποιον τρόπο βιώνεται η απώλεια της μητέρας και τι είναι η «οδύνη της αποκοπής»; Πώς και γιατί το πένθος γίνεται ποίηση;

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ανθρώπος στη θάλασσα

Εκδόσεις Πατάκη, 2018, σελ. 64, τιμή 8,80 ευρώ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟ

Είχε νυχτώσει και καθόμασταν σ' ένα ήσυχο μπαρ στην πλατεία Βικτωρίας. Μιλούσαμε για τη γραφή που, για την Ερση Σωτηροπούλου, είναι ταυτισμένη με την ίδια τη ζωή. «Δεν εγκατέλειψα εγώ την ποίηση, η ποίηση με είχε εγκαταλείψει» απάντησε η συγγραφέας. Το ερώτημα του «Βήματος» αφορούσε τον *Ανθρώπο στη θάλασσα*, το νέο της βιβλίο. Η βραβευμένη πεζογράφος είχε πάρα πολλά χρόνια να δημοσιεύσει ποίηση στην Ελλάδα. Είχε όμως και έναν σοβαρό λόγο να το κάνει τώρα: την απώλεια της μητέρας της. «Η ποίηση είναι πράξη, περισσότερο απ' ό,τι είναι λ.χ. ένα μυθιστόρημα. Το πιστεύω αυτό: οι λέξεις δεν σημαίνουν, οι λέξεις είναι» συνέχισε η ίδια, με τη χαρακτηριστική βραχνάδα στη φωνή της. «Δεν εννοώ ότι το περιεχόμενο υπαγορεύει τη φόρμα. Υπάρχει πάντοτε κάτι βαθύτερο κι απ' το περιεχόμενο, είναι η εμμονή που έχω με κάτι, και αυτή η εμμονή βρίσκει τη δική της φωνή μέσα από έναν τρόπο. Αυτό το τελευταίο χτύπημα, αυτό το γεγονός, μόνο ποίημα μπορούσε να γίνει» εξήγησε.

Η προσωπική συνθήκη του πένθους

Η Ερση Σωτηροπούλου δεν το είπε

αλλά υπονοούσε το πένθος, μια συνθήκη αυστηρά προσωπική και μύχια. Μία εβδομάδα μετά τον θάνατο της άρρωστης μητέρας της, αποφάσισε εν τέλει να ταξιδέψει στην Αρκτική, στο πλαίσιο ενός καλλιτεχνικού προγράμματος. «Το σπαρακτικό τοπίο του Βορρά ασκούσε ανέκαθεν πάνω μου μια ιδιαίτερη έλξη. Οι παγετώνες σε κρατούν σε μια απόσταση και συγχρόνως σου δημιουργούν το επιπαισθητικό συναίσθημα να τους σεβαστείς. Αυτό που σκόπευα να γράψω εκεί άλλαξε τελείως – η μητέρα μου είχε πλέον εισχωρήσει μέσα του» και, ασφαλώς, το είχε ανατρέψει. «Συνειδητοποίησα τις προάλλες – σε μια στιγμή σαν έκλαμψη – ότι δεν μου αρέσει καθόλου που είμαι ορφανή. Το συζητούσα και μαζί της, όσο κι

«Την αλήθεια μου τη βρήκα από νωρίς στην ποίηση. Και οι ποιητές, ο Ρεμπό, ο Μποντλέρ και άλλοι, υπήρξαν οι μόνοι αυθεντικοί μου σύμμαχοι»

αν φαίνεται σκληρό. Ελεγα ότι ένας άνθρωπος, για να ωριμάσει ουσιαστικά, θα πρέπει να ζήσει την ορφάνια σε σχετικά νεαρή ηλικία, μέχρι 30 και 35 το πολύ. Πίστευα ότι για να ολοκληρωθεί ο ψυχισμός του θα πρέπει να βιώσει εγκαίρως αυτόν τον αποχωρισμό, αυτή την οδύνη της αποκοπής. Όμως σε μένα αυτό άργησε να συμβεί» σημείωσε η Ερση Σωτηροπούλου. «Δεν νομίζω ότι υπήρξε ιδιαίτερα τρυφερή μητέρα, δεν θα κολλάκευε ποτέ το παιδί της. Ωστόσο είχε καυστικό χιούμορ, ήταν ειρών και ενίοτε απρόβλεπτη. Αυτά τα χαρακτηριστικά, που τελικά τα αγαπούσα πολύ, τα διατήρησε σχεδόν μέχρι το τέλος, δύο μήνες προτού πεθάνει».

Δεν αργήσαμε να επισκεφθούμε μαζί το παρελθόν, την «άγρια εφηβεία» της. Μεγάλωσε μέσα σε μια οικογένεια αστική και φιλελεύθερη. Οι γονείς της ήταν άνθρωποι ανεκτικοί και προοδευτικοί. «Μέχρι τα δεκατέσσερά μου ήταν περήφανοι για μένα. Μετά τα δεκατέσσερα δεν ήξεραν πού να με κρύψουν. Τους ταλαιπώρησα πολύ. Προσπάθησαν να με διαχειριστούν αλλά δεν ήμουν διατεθειμένη να κάνω υποχωρήσεις και συμβιβασμούς. Αντιδρούσα έντονα, έκανα τα δικά μου, το έσκαρα, έπαιρνα συνεχώς αποβολές απ' το σχολείο, κάπνιζα στον δρόμο, φιλιόμουνα στον δρόμο, παρίστανα ακόμα και τη Ζητιάννα έξω

απ' την εκκλησία... Σκέφτομαι ότι σήμερα μια δεκατετράχρονη δεν θα ήταν τόσο έξαλλη, ούτε η ρήξη με τον κόσμο γύρω της τόσο αμείλικτη. Αλλά η περικλειστη Πάτρα την εποχή της δικτατορίας – εκείνη η γκρίζα, άκρως συντηρητική πόλη που σε έπνιγε μέσα στη θανατερή ανία της – ήταν κάτι εντελώς διαφορετικό για ένα κορίτσι που, επιπλέον, πήγαινε και στο Αρσάκειο. Φανταστείτε εμένα, σε εκείνο το ζοφερό κλίμα, όρθια στην τάξη, να χτυπάω το θρανίο και να φωνάζω "θέλουμε ελεύθερο έρωτα" στην καθηγήτρια των Θρησκευτικών».

Τι ήταν αυτό που προκαλούσε εκείνες τις εκρηκτικές καταστάσεις; «Αυτά που διάβαζα ίσως... Στο σπίτι υπήρχαν βιβλία και όλα όσα διάβαζα τότε με επηρέαζαν πάρα πολύ, τα βίωνα, τα τιθόμουν μαζί τους. Εγώ την αλήθεια μου τη βρήκα από νωρίς στην ποίηση. Και οι ποιητές, ο Ρεμπό, ο Μποντλέρ και άλλοι, υπήρξαν οι μόνοι αυθεντικοί μου σύμμαχοι εκείνη την περίοδο» χαμογέλασε η Ερση Σωτηροπούλου. «Αργότερα, όταν ήμουν περίπου τριάντα χρονών, εκείνη τη δεκαετία, άρχισα να νιώθω τύψεις. Και άρχισα να φροντίζω τους γονείς μου, σε βαθμό υπερβολικό. Ενιωθα ένα είδος λύπης, μια βαθιά ενοχή για όσα είχα κάνει, χωρίς παράλληλα να αναιρώ τίποτα, ούτε και να μετανιώνω για τις πράξεις του έφηβου εαυτού μου».

Η απολαυστική και τερατώδης μάνα

Η σχέση με τη μητέρα, που υπήρξε, από πολλές απόψεις, μοναδική και ανεπανάληπτη. «Τη χαρακτήριζε όμως και ένας παράξενος ανταγωνισμός, διότι ήρθε η ώρα που έβγαλε προς τα έξω ότι ήθελε κι εκείνη να γίνει συγγραφέας, ότι είχε στείλει μάλιστα ένα κείμενο στη "Διάπλαση των Παιδών" και ότι ο Γρηγόριος Ξενόπουλος της είχε απαντήσει και την είχε προτρέψει να το ξαναγράψει. Κι εγώ τη ρωτούσα, γιατί δεν το έκανε; Γιατί δεν σε ενδιέφερε, συμπλήρωνα αμέσως, από τη μια διασκέδαζες και από την άλλη βαριόσουν. Κι εκείνη γελούσε μαζί μου. Ωσπου, προς το τέλος, μου αποκάλυψε ότι σε κάποια φάση μου είχε δείξει εκείνο το γραπτό της και ότι εγώ είχα απλώς καχάσει. Πράγμα που δεν συνέβη ποτέ σ' αλήθεια. Εκνευρίστηκα ειλικρινά μαζί της γιατί δεν μπορούσα να καταλάβω πώς το είχε δημιουργήσει όλο αυτό μέσα στο κεφάλι της. Εν προκειμένω πάντως είχε επινοήσει κάτι το οποίο πίστευα». Γιατί όταν η Ερση Σωτηροπούλου ήταν ακόμα στο Δημοτικό, η μητέρα της μπήκε μια βραδιά στο δωμάτιό της και «άρχισε να μου λέει ότι ήταν κατάσκοπος από τη Ρωσία, πως είχε έρθει στην Ελλάδα στο πλαίσιο μιας μυστικής αποστολής, ότι όλα, ο γάμος της, τα παιδιά της, ήταν οδηγίες από την άλλη πλευρά του Σιδηρού Παραπετάσματος, και πως όταν τελειωνε, θα έφευγε και θα μας εγκατέλειπε. Τι να πω, ήταν μια απολαυστική αλλά τερατώδης μάνα».

Πριν από λίγες ημέρες η Ερση Σωτηροπούλου κατέβαινε τη Μεσογειών μ' ένα ταξί και κόλλησε στην κίνηση. «Αναπάντεχα, από το πουθενά, μου ήρθε στο μυαλό, σαν να μην το είχα γράψει εγώ, η αρχή της τελευταίας στροφής του ποιήματος. "Μόνο εσύ κι εγώ ακούμε τώρα. Δεν υπάρχει κανείς άλλος". Και έκλαψα. Κλαίω σπάνια. Στην κηδεία της μητέρας μου είχα διαβάσει ένα ποίημα του Μάριο Λούτσι». Παρατεταμένη σιωπή. «Μήπως δεν έχω ακόμα κλάψει αρκετά; Όσο θα έπρεπε;».